

УДК 582.35/.99(477.82–751.3)

Терещук Ю.В., Кузьмішина І.І.

**БІОМОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУДИННИХ РОСЛИН
ПРОЕКТОВАНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТЕЖКИ БОТАНІЧНОГО
ЗАКАЗНИКА «ЯЛИННИК» (Любомльський район, Волинська область)**

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

За результатами ботанічних досліджень 2012–2013 рр. на території заказника «Ялинник» для створення екологічної стежки нами виявлено 81 вид судинних рослин, серед яких 3 перебувають під охороною Червоної книги України. Проведений біоморфологічний аналіз за класифікацією І.Г.Серебрякова засвідчив переважання полікарпиків із значною участю дерев та кущів. Наявність представників всіх типів біоморф проєктованої екологічної стежки сприятиме проведенню різнопланових екскурсій.

Ключові слова: заказник «Ялинник», екологічна стежка, судинні рослини

Зміни природного середовища та його знищення з кожним роком набувають загрозливіших масштабів. Водночас людина все більше уникає контактів з природою, закривається в бетонних стінах. Обмеження спілкування з природою розширює можливості розвитку хвороб і врешті-решт скорочує тривалість життя людини. Особливо небезпечно це для молодого покоління, яке, програмуючи своє життя, обмежує спілкування з природою до мінімуму.

Екологічна стежка – один із ефективних методів спілкування з природою, виховання любові до неї. Перспективною формою природоохоронної пропаганди є екологічні стежки, що прокладені на охоронних територіях природно-заповідного фонду. Одним із об'єктів ПЗФ у Любомльському районі Волинської області є ботанічний заказник місцевого значення «Ялинник». Заповідна територія площею 5,7 га утворена рішенням облвиконкому № 301 [3] 4 вересня 1985 р. з метою охорони цінної ділянки лісу з ялини європейської (*Picea abies* (L.) Karst.) природного походження, що перебуває в Україні на

південній межі свого поширення [1]. Проведення ботанічних обстежень на території заказника для створення екологічної стежки «Ялинки Полісся» й зумовило актуальність теми наукового дослідження.

В основу еколого-морфологічної класифікації життєвих форм, розробленої І.Г.Серебряковим, покладені форма росту і тривалість життя вегетативних органів рослин [2]. Згідно з цією класифікацією, серед 81 дослідженого виду рослин виявлено наступні типи (табл.).

Таблиця

Спектр біоморф судинних рослин проектованої екологічної стежки (за І.Г.Серебряковим)

Біоморфа	Кількість видів	
	абсолютна	відносна, %
Полікарпіки	36	44,5
Монокарпіки	6	7,4
Дерева	16	19,8
Кущі	14	17,3
Кущики	7	8,6
Півкущики	2	2,4
Всього	81	100

Біоморфологічний аналіз засвідчив, що переважна більшість належить полікарпікам – 36 видів, або 44,5 % від загальної кількості видів. Їхнім прикладом є щитник чоловічий (*Dryopteris filix-mas* (L.) Schott), анемона дібровна (*Anemone nemorosa* L.), суниці лісові (*Fragaria vesca* L.) тощо. До іншої групи трав'янистих рослин (монокарпиків) належить лише 6 видів (7,4 %), серед яких смілка литовська (*Silene lithuanica* Zapał.), череда трироздільна (*Bidens tripartita* L.), дзвоники розлогі (*Campanula patula* L.). Деревні та напівдеревні рослини розподілено наступним чином: дерев та кущів виявлено майже однакову кількість (відповідно 16 видів; 19,8 % та 14 видів; 17,3 %). Серед дерев найбільш поширеними видами є сосна звичайна (*Pinus sylvestris* L.)

та ялина європейська (*Picea abies*), кущів – ліщина звичайна (*Corylus avellana* L.). Вдвічі менше кущиків – 7 видів (8,6 %), наприклад, верес звичайний (*Calluna vulgaris* (L.) Hull.), брусниця (*Rhodococcum vitis-idaea* L.), журавлина болотна (*Oxycoccus palustris* Pers.). Лише 2 види (2,4 %) належать до півкущиків – зимолюбка зонтична (*Chimaphila umbellata* (L.) W.Barton) та чебрець повзучий (*Thymus serpyllum* L.). Виявлені життєві форми будуть застосовані при плануванні екскурсій з демонстрацією різних типів рослинності, властивих Полісся – лісовому, лучному, болотному та водному й прибережно-водному.

Зупинки проекрованої екологічної стежки «Ялинки Полісся» обирались також за принципом рідкісності рослин. Так, під охороною Червоної книги України [] перебувають береза низька (*Betula humilis* Schrank) [, 443], журавлина дрібноплідна (*Oxycoccus microcarpus* Turcz. ex Rupr.) [, 429], смілка литовська (*Silene lithuanica*) [, 404], які мають статус охорони 2 вразливих і 1 неоцінений. Їхні ценопопуляції в доброму стані, як і куртини регіонально рідкісних видів зимолюбки зонтичної (*Chimaphila umbellata*) та бука лісового (*Fagus sylvatica* L.), що дозволить використати ці ботанічні об'єкти при проектуванні маршруту екологічної стежки.

Література:

1. Барбарич А. І. Острівне поширення ялини на Українському Поліссі // Укр. ботан. журнал, 1953. – Т. 10, № 3.
2. Нечитайло В.А. Кучерява Л.Ф. Ботаніка. Вищі рослини. – К.: Фітосоціоцентр, 2001. – С. 100 – 101.
3. Природно-заповідний фонд Волинської області (Огляд територій і об'єктів природно-заповідного фонду в розрізі районів) // Упор.: М.Химин та ін. – Луцьк: Ініціал, 1999.– С. 31.
4. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я.П. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 900 с.